

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

DIZERTAČNÍ PRÁCE

2011

Pavel ŠTOLL

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta
Ústav východoevropských studií

Filologie – slovanské literatury

Pavel Štoll

**České kontexty
lotyšských kulturních tradic**

**Czech Contexts
of Latvian Cultural Traditions**

Dizertační práce

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Radegast Parolek, DrSc.

2011

Prohlašuji, že jsem tuto dizertační práci napsal samostatně na základě pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. února 2011

Pavel Štoll

OBSAH

PŘEDMLUVA	5
1. ÚVOD	7
1.1. České a slovenské tradice překladové a literárněvědné baltistiky a estonistiky	7
1.2. Překlady české literatury a literární komparatistika v Lotyšsku	11
1.3. Volba tématu a dosavadní bádání o něm	12
1.4. Cíl práce a použitá metodologie	17
1.4.1. Základní obecná východiska	17
1.4.2. Konkrétní metodologické aplikace	20
1.4.3. Inspirace idejemi J. A. Komenského	29
2. ZÁKLADNÍ HISTORICKÁ FAKTA A TYPOLOGICKÁ SROVNÁNÍ	33
2.1. Lotyšské správně politické celky	33
2.2. Lotyšské obyvatelstvo a vztahy mezi pobaltskými zeměmi	35
2.3. Náboženská situace v Lotyšsku	38
2.4. Počátky lotyšské literatury	40
2.5. Typologie lotyšské obrozenské kultury	49
2.6. Typologie lotyšského národního hnutí	52
3. MOUDROST MYSLI (SAPIENTIA MENTIS)	57
3.1. Počátky působení Komenského díla v Pobaltí	59
3.1.1. J. A. Komenský a jeho následovníci v Litvě a v Kuruonsku	59
3.1.2. Komenského učebnice v Livonsku	61
3.1.3. J. A. Komenský a Ernst Glück	63
3.2. J. A. Komenský a G. F. Stender	67
3.2.1. Srovnání Komenského a Stenderova díla	67
3.2.2. Komenského <i>Svět v obrazech</i> a Stenderova <i>Abeceda v obrazech</i>	72
3.2.3. Stenderova <i>Kniha vysoké moudrosti</i>	74
3.3. České inspirace lotyšského národního hnutí	76
3.3.1. Lotyšská „hymna práce“	76
3.3.2. Ohlasy „hymny práce“	84
3.3.3. Kontexty Čelakovského básně	86
3.3.4. Další inspirace českým národním obrozením	91
3.4. Vývoj lotyšské kmenologie	94
4. ZBOŽNOST SRDCE (PIETAS CORDIS)	99
4.1. Lotyšská Jednota bratrská	100
4.1.1. Terminologie a oficiální status Jednoty v Lotyšsku	100
4.1.2. Dějiny lotyšské Jednoty bratrské	104
4.1.3. Výsledky působení livonského ochranovského hnutí	110
4.1.4. Strukturální typologie livonské ochranovské kultury	114
4.1.5. Ochanovské ideové paradigma v Livonsku	122
4.1.6. Místní folklorně-mytologický recepční horizont	129
4.2. Počátky česko-lotyšských hudebních styků	135
4.3. Lotyšská ochranovská literatura a její primární texty	142
4.3.1. Celková charakteristika	142
4.3.2. Žánry	147
4.3.3. České typologické paralely	153
4.3.4. Shrnutí	155

4.4. Reflexe ochranovského hnutí v lotyšské literatuře – sekundární texty	156
4.4.1. Celková charakteristika	156
4.4.2. Román <i>Časy zeměměřičů</i>	159
4.4.3. Drama <i>Ochranovští</i>	162
4.4.4. Poruksovy ochranovské prózy	167
4.4.5. České typologické paralely	168
4.4.6. Shrnutí	169
4.5. Kultura srdce – terciární texty	170
4.5.1. Celková charakteristika	170
4.5.2. Lidé čistého srdce	172
4.5.3. Bílé roucho	175
4.5.4. Antiņš	178
4.5.5. Kultura srdce	182
4.5.6. Marta Grimma a lotyšské reflexe české literatury	185
4.5.7. Shrnutí	194
5. ŽIVOTNÍ KLID (TRANQUILLITAS VITAE)	196
5.1. Livonský bratrský řád	198
5.2. Dějiny české náboženské reformace a jejich literární reflexe v Lotyšsku	204
5.2.1. <i>Dějiny staré Jednoty bratrské</i>	204
5.2.2. <i>Příběh jednoho pravdivého svědka</i>	206
5.2.3. Jan Hus a husitství v dalších lotyšských pramenech	209
5.2.4. Jan Hus v lotyšské poezii	213
5.3. Ochranovský sociální protest a historické vědomí	219
5.4. Ochranovská historie v sekundárních literárních textech	224
5.4.1. Románový cyklus Arturse Baumanise	224
5.4.2. Kaugurské povstání v románu Kārlise Zariņše	229
5.4.3. Vecozolsūv chiliasmus	232
6. CELKOVÉ SHRUTÍ A ZÁVĚRY	236
7. PRAMENY A LITERATURA	252
7.1. Citované prameny a literatura	252
7.2. Seznam zkratk	274
7.3. Další použitá literatura	276
ABSTRAKT, KLÍČOVÁ SLOVA	277
ABSTRACT, KEYWORDS	278